

Із застосуванням даного механізму система ЄКР організовується за такими напрямками:

– рахунки окремих бюджетних установ відкриваються в центральному або комерційних банках (в обох випадках рахунки повинні бути санкціоновані міністром фінансів);

– рахунки повинні бути з нульовим балансом, кошти переводяться на рахунки як затверджені внески;

– залишки на рахунках повинні автоматично списуватися на основний рахунок ЄКР (там, де банківська інфраструктура дозволяє щоденний кліринг);

– центральний банк консолідує залишки на всіх державних рахунках у кінці дня [6, с. 23].

Таким чином, найважливішим елементом, що впливає на ефективність функціонування ЄКР, є підвищення оборотності бюджетних коштів, основними напрямками якої можна відзначити такі:

– розвиток системи електронних платежів «центральний банк – казначейські органи»;

– удосконалення системи інформаційної взаємодії казначейських органів з їх клієнтами – розпорядниками та одержувачами коштів федерального бюджету. Важливими аспектами цього процесу є: а) здійснення «безпаперової» технології інформаційного обміну; б) упровадження системи електронного документообігу між органами в суб'єктах Російської Федерації і нижчими розпорядниками та одержувачами коштів бюджету [4].

Отже, підвищення ефективності управління ЄКР повинне бути одним із пріоритетних завдань уряду. Так, посилаючись на зарубіжний досвід, значимо, що створення умов для успішного функціонування та постійної модернізації технології ЄКР є ключовим елементом ефективної та результативної системи державного фінансового управління і необхідним інструментом мінімізації витрат державних запозичень.

Упровадження основних напрямів підвищення ефективності управління рухом фінансових ресурсів ЄКР буде сприяти прискоренню грошового обороту на рахунках казначейства.

Список використаної літератури

1. Русін В. М. Проблеми казначейського обслуговування бюджетів та шляхи їх вирішення / В. М. Русін // Наука й економіка. – 2008. – № 3. – С. 65–69.
2. Про Положення про Державну казначейську службу України : Указ Президента України : від 13.04.2011 р. № 460/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. – № 12. – Ст. 626.
3. Попова Л. М. Казначейська справа : навчальний посібник / Попова Л. М., Попова С. М., Успенко В. І. – К. : Центр учебної літератури, 2011. – 163 с.
4. Саранцев В. Н. Единый казначейский счет (ЕКС) : международный опыт / В. Н. Саранцев // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. – 2011. – № 5. – С. 138–142.
5. Прокофьев С. Е. О кассовом исполнении расходной части федерального бюджета / С. Е. Прокофьев // Финансы. – 2011. – № 4.
6. Дроздов О. И. Размещение бюджетных средств на банковских депозитах / О. И. Дроздов // Бюджет. – 2009. – № 2.
7. Прокофьев С. Е. Единый казначейский счет Федерального казначейства : состояние и перспективы / С. Е. Прокофьев, В. Н. Саранцев // Финансы и кредит. – 2010. – № 11.
8. Попов И. В. Управление единым казначейским računком в контексте обеспечения стабильности финансовой системы Украины / И. В. Попов // Вісник Дніпропетровського університету. – 2011. – № 5 (3). – С. 154–160. – (Серія «Економіка»).

Стаття надійшла до редакції 19.12.2012 р.

УДК 342.92

Ю. І. Аністратенко,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри фінансового права, Національний університет державної податкової служби України

СПЕЦИФІКА ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНСПЕКЦІЇ УКРАЇНИ

У статті досліджено нормативно-правове забезпечення соціального захисту працівників Державної фінансової інспекції України, наголошено на правовій колізії в даному питанні, а також проаналізовано співвідношення таких понять, як «соціальний захист» і «соціальне забезпечення».

В статті досліджено нормативно-правове забезпечення соціальної захисту працівників Государственной финансовой инспекции Украины, сделан акцент на правовой коллизии в данном вопросе, а также осуществлен анализ соотношения таких понятий, как «социальная защита» и «социальное обеспечение».

In this article the author examines the regulatory and legal framework for social protection of the State Financial Inspection of Ukraine, focusing on the legal issues of the conflict, but also analyzes the value of concepts such as «social security» and «social security».

Ключові слова: соціальне забезпечення, соціальний захист, державний працівник, працівник Державної фінансової інспекції України, вимоги, засоби, правова регламентація.

Держава сама по собі є визначальною формою солідарності між людьми, і разом з тим вона призводить до створення та вироблення найбільш повних та всебічних форм людської солідарності. Загальне благо – ось формула, в якій виражаються цілі й завдання держави.

Б. Кістяківський

На сучасному етапі розвитку демократичного суспільства важливого значення набуває подальше вдосконалення правового регулювання державної служби. Кардинальні зміни, що почали відбуватися з 2010 року в системі органів виконавчої влади, зумовлюють дискусійні питання і у сфері організації соціально-правового забезпечення державних службовців. Підставою ефективної організованості держави є її кадровий корпус, який утворюється службовцями, що об'єднані загальною державною метою і службовими обов'язками, які виконуються ними. Сталість такого об'єднання можлива лише за умови зацікавленості службовців до служби саме в державних органах і стимулювання їх завдяки соціальному захисту.

Дослідження цих правових категорій на сьогодні є досить актуальним, оскільки вдосконалення правової регламентації соціального забезпечення державних службовців, а в нашому випадку працівників органів Державної фінансової інспекції України (далі – Держфінінспекції України), надасть можливість для ефективного кадрового забезпечення всієї системи органів виконавчої влади.

У межах цієї статті ми намагаємося проаналізувати діючу систему нормативно-правового забезпечення соціального захисту працівників органів Держфінінспекції України, які є державними службовцями, та запропонувати шляхи її вдосконалення, з урахуванням сучасних тенденцій.

Проблеми соціально-правового захисту державних службовців, зокрема працівників Держфінінспекції України, досліджувалися у працях Ю. Битяка, М. Іншина, В. Авер'янова, О. Бандурки, О. Дорогих, Н. Лебідь, В. Мозоль, А. Мухатаєва, С. Шестакова, Н. Янюк та ін.

Найбільш типовим підходом до вирішення питання соціального забезпечення державних службовців є обґрунтування ролі держави в соціальному захисті своїх громадян через призму гарантій достатнього рівня життя.

Соціальна держава є такою, якщо бере на себе обов'язок турбуватися про соціальну справедливість, добробут своїх громадян, їх соціальну захищеність [1, с. 118–119]. На думку П. Рабіновича та Ю. Лободи, будь-яка держава повинна мати соціальну сутність, яка «полягає у здатності держави забезпечувати у процесі свого функціонування і розвитку задоволення основних потреб усього суспільства, а також створювати умови для можливого, за наявних конкретно-історичних обставин, задоволення потреб та інтересів окремих груп індивідів та їх спільнот. Звідси випливає, що виявити соціальну сутність держави – означає встановити, чію волю (волю саме яких суб'єктів соціуму) виражає й реалізує держава» [2, с. 413]. З погляду С. Приходько, основну мету нашої держави у сфері

соціально-правової політики, одним з елементів якої є соціально-правовий захист громадян, можна визначити як створення умов для вільного і всебічного розвитку особистості, для її гідного існування. Вихідним положенням державної політики соціально-правового захисту повинні бути принципи справедливості та рівності [3, с. 23]. Отже, становлення України як соціальної, правової держави, визнання людини як найвищої соціальної цінності, проголошення курсу на соціально орієнтовану ринкову економіку – усе це пов'язано з реальною політикою органів влади щодо забезпечення гідного рівня життя своїх громадян, тому питання соціально-правового забезпечення на сьогодні є досить актуальним.

Поняття «соціально-правовий захист державних службовців» охоплює дві складові: соціальний і правовий захист [4, с. 23–27; 5, с. 133–136]. Ці компоненти єдиного явища тісно переплетені, взаємодіють і доповнюють один одного; вони мають єдину мету і завдання – забезпечити ефективну службово-трудова діяльність державних службовців, реалізацію їх соціально-правового статусу. Водночас поглиблений аналіз соціально-правового захисту державних службовців вимагає розгляду означених невід'ємних одна від одної складових. Окреме дослідження соціального і правового захисту дозволить поглибити наукові знання про характер і природу єдиного за своєю сутністю поняття соціально-правового захисту державних службовців, якими є і працівники Державної фінансової інспекції України.

Стаття 46 Конституції України [6] закріпила право громадян на соціальний захист, що охоплює право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законодавством.

Залежно від мети, яку переслідує соціально-правовий захист, науковці визначають такі його напрями: а) соціально-правовий захист найбільш уразливих верств населення; б) заохочення та відзнаку громадян за особливі заслуги перед суспільством та державою; в) стимулювання окремих видів суспільно корисної діяльності або праці у відповідних умовах; г) гарантування відповідного матеріального рівня життя залежно від правового статусу особистості та від особливого виду їх службової діяльності [7, с. 30]. Два останні напрями стосуються і державних службовців. Ефективність, сталість державної служби досягається насамперед за рахунок формування інтересу до неї державних службовців з погляду оцінки її як соціальної корисності, так і престижності службово-трудова діяльності. Водночас визнання населенням соціальної користі державної служби слугує «моральною підставою для

більш продуктивної праці та створення належних соціальних гарантій, що, у свою чергу, є необхідним для приходу на службу висококваліфікованих і морально надійних кадрових ресурсів [8, с. 574].

Незважаючи на вживання у нормативно-правових актах терміна «соціальний захист», у науці останній майже не використовується. Здебільшого вчені оперують категорією «соціальне забезпечення» [9, с. 31; 10, с. 11; 197, с. 22]. Так, Н. Болотіна відзначає, що соціальне забезпечення – це певні можливості людини отримати від держави, а також інших закладів, за уповноваженням і дозволом держави, на умовах і в порядку, передбаченому законодавством, а також договором матеріальне забезпечення у разі настання соціальних ризиків, за яких особа втрачає здоров'я та (або) засоби до існування, не може завдяки своїм власним зусиллям (своєю працею) забезпечити себе та своїх утриманців [11, с. 24].

Провівши аналіз різних джерел, можна зазначити, що в нормативно-правових актах здебільшого вживається термін «соціальний захист», а в літературі – «соціальне забезпечення». Постає питання про співвідношення змісту й обсягу цих понять. Дискусії стосовно цього тривають і донині, проте варто погодитися з поглядами науковців, які вважають, що поняття «соціальний захист» є ширшим і мігталуземим.

Правова регламентація соціально-правового захисту працівників Держфінінспекції України має двояку природу, оскільки закріплюється конкретно тільки в Законі України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» [12], а саме у ст. 16 та ст. 17: «Службова особа державної контрольно-ревізійної служби при виконанні своїх службових обов'язків перебуває під захистом закону. Держава гарантує захист життя, здоров'я, честі, гідності та майна службової особи державної контрольно-ревізійної служби і членів її сім'ї від злочинних посягань та інших протиправних дій», а в Положенні про Державну фінансову інспекцію України вказується лише штатний розпис працівників даного органу [13].

Одним із основних важливих актів щодо встановлення соціально-економічних умов діяльності державних службовців став Указ Президента України «Про заходи щодо реформування державної служби в Україні та забезпечення захисту конституційних прав державних службовців» [14]. Цей нормативно-правовий акт вперше передбачив основні напрями щодо захисту конституційних прав державних службовців. До цього часу приймалися окремі закони й інші нормативні акти щодо захисту прав та інтересів окремих видів державних службовців (суддів, працівників прокуратури, міліції та ін.).

Чинне законодавство гарантує державному службовцю такі соціально-економічні умови, які повинні забезпечити належне виконанням ним своїх посадових обов'язків: належні матеріально-технічні умови служби; грошове утримання та інші виплати, передбачені законодавством; щорічну оплачувану відпустку; медичне обслуговування його і членів

його сім'ї, у тому числі і після виходу на пенсію; перепідготовку і підвищення кваліфікації зі збереженням грошового утримання на період навчання; обов'язкове одержання згоди на переведення на іншу посаду державного службовця, за винятком випадків, передбачених чинним законодавством; пенсійне забезпечення за вислугу років і пенсійне забезпечення членів сім'ї державного службовця у випадку його смерті, яка наступила у зв'язку з виконанням ним посадових обов'язків; обов'язкове соціальне страхування на випадок нанесення збитків майну у зв'язку з виконанням державним службовцем посадових обов'язків; обов'язкове державне страхування на випадок захворювання або втрати працездатності в період проходження державної служби; захист державного службовця і членів його сім'ї від насилля, загрози, інших неправомірних дій у зв'язку з виконанням ним посадових обов'язків у порядку, передбаченому чинним законодавством [15, с. 95].

У межах соціально-побутового забезпечення державних службовців для кожного з них на службовому місці насамперед повинні бути створені нормальні умови для службової діяльності, а саме: розміщення державного службовця; забезпечення необхідною технікою; своєчасне забезпечення документацією та інформацією, необхідною йому для виконання своїх посадових обов'язків; належна якість техніки й матеріалів; безпечні та здорові умови праці, включаючи норми з техніки безпеки, освітлення, опалення, вентиляцію, а також усунення шкідливих наслідків шуму та інших факторів, які впливають на здоров'я державного службовця [15, с. 97].

Оплата праці державних службовців повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для незалежного виконання службових обов'язків, сприяти укомплектуванню апарату державних органів компетентними і досвідченими кадрами, стимулювати їх сумлінну та ініціативну працю. Умови оплати праці державних службовців, розміри їх посадових окладів, надбавок, доплат і матеріальної допомоги визначаються Кабінетом Міністрів України [15, с. 97].

Правовими засадами оплати праці державних службовців є ст. 43 Конституції України [6], ст. 33 «Оплата праці» Закону України «Про державну службу» [16], постанови Кабінету Міністрів України: «Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, органів прокуратури, судів та інших органів» [17], «Про затвердження Порядку видачі грошової винагороди державним службовцям за сумлінну безперервну працю в органах державної влади, зразкове виконання трудових обов'язків» [18] та ін.

Порядок виплати заробітної плати регулюється Постановою Кабінету Міністрів України «Про впорядкування умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та їх виконавчих органів, органів прокуратури, судів та інших органів» від 13 грудня 1999 року. Цією Постановою затверджено схеми поса-

дових окладів керівних працівників, спеціалістів і службовців Адміністрації Президента України, керівних працівників Кабінету Міністрів України, керівних працівників, спеціалістів і службовців Секретаріату Кабінету Міністрів України, апарату Верховної Ради України, Рахункової палати України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, Верховної Ради, Ради міністрів, міністерств і республіканських комітетів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад, районних, районних у містах рад, сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів, органів прокуратури, судів, а також розміри надбавок за ранги державних службовців, дипломатичні ранги та спеціальні звання.

Частина перша статті 34 Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року [16] передбачає, що за сумлінну безперервну працю в державних органах, зразкове виконання трудових обов'язків державним службовцям видається грошова винагорода у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Підставами для грошової винагороди є: а) сумлінна безперервна праця в державних органах; б) зразкове виконання державним службовцем своїх обов'язків.

Умови та порядок виплати грошової винагороди передбачені Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі грошової винагороди державним службовцям за сумлінну безперервну працю в органах державної влади, зразкове виконання трудових обов'язків» від 24 лютого 2003 року. Цією Постановою передбачено, що грошова винагорода державним службовцям видається особам, які пропрацювали безперервно на посаді державних службовців в одному або кількох органах державної влади не менше 10 років.

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про державну службу» державним службовцям надається щорічна відпустка тривалістю 30 календарних днів, якщо законодавством не передбачено більш тривалої відпустки, з виплатою допомоги для оздоровлення у розмірі посадового окладу.

Особливе місце у соціально-побутовому забезпеченні державних службовців посідає питання забезпечення житлом. Стаття 36 Закону України «Про державну службу» передбачає, що державні службовці забезпечуються житлом у встановленому порядку з державного фонду. Таким чином, надання житла державним службовцям регламентується Житловим кодексом України.

Отже, дослідивши напрацювання різних вітчизняних учених та нормативно-правову регламентацію у сфері соціального захисту державних службовців, а в нашому випадку – працівників Держфінінспекції, можемо зазначити, що:

1) обов'язковою умовою професійної діяльності державних службовців органів Держфінінспекції України є їх права захищеність. Правовий захист працівника Держфінінспекції України передбачає надання йому можливості відновити стан, у якому він перебував до порушення його прав; припинити дії, які порушують його права чи створюють за-

грозу їх порушення; визнати недійсними акти державного органу, органу місцевого самоврядування, інших організацій, установ відносно державного службовця. Однак сьогодні така захищеність не діє і потребує вдосконалення та негайного регулювання;

2) поняття «соціально-правовий захист державних службовців» містить дві складові: соціальний захист і правовий захист;

3) на сучасному етапі у науці майже не вживається поняття «соціальний захист», хоча в нормативно-правових актах воно закріплене;

4) у Законі України «Про державну службу» відсутня стаття про основні положення про правовий захист державних службовців, а в Положенні про Державну фінансову інспекцію України ця регламентація не міститься, що додає актуальності чинному Закону України «Про Державну контрольно-ревізійну службу України».

Список використаної літератури

1. Баглай М. В. Конституционное право Российской Федерации / Баглай М. В. – М. : Юристъ, 1997. – 412 с.
2. Рабінович П. Соціальна сутність держави і теоретико-методологічні засади дослідження / П. Рабінович, Ю. Лобода // Право України. – 2001. – № 8. – С. 41–44.
3. Приходько С. Держава і соціальний захист громадян / С. Приходько // Право України. – 1999. – № 9. – С. 22–26.
4. Ануфрієв М. І. Соціально-правовий захист працівників органів внутрішніх справ України : науково-практичний посібник / Ануфрієв М. І., Венедіктов В. С., Іншин М. І. – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 102 с.
5. Венедіктов В. С. Організаційно-правові заходи проходження служби в органах внутрішніх справ України : науково-практичний посібник / В. С. Венедіктов, М. І. Іншин. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, УВС, 2002. – 164 с.
6. Конституція України : Закон України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
7. Сіленко А. Політично-правові аспекти розвитку соціальної сфери : забезпечення прав людини / А. Сіленко // Право України. – 1999. – № 1. – С. 30–32.
8. Государственная служба : теория и организация : курс лекций / [под общ. ред. Е. В. Охотского и В. Г. Игнатова]. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1998. – 640 с.
9. Андреев В. С. Правовые проблемы социального обеспечения в СССР / В. С. Андреев // Советское государство и право. – 1967. – № 2. – 31 с.
10. Шайхотдинов В. Ш. Теория социального обеспечения: юридический анализ / Шайхотдинов В. Ш. – Саратов, 1982. – 11 с.
11. Болотіна Н. Право соціального забезпечення України : системно-структурний аналіз / Н. Болотіна // Право України. – 2001. – № 3. – С. 24–29.
12. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні : Закон України: від 26.01.1993 р. № 2939-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13.
13. Про Положення про Державну фінансову інспекцію України : Указ Президента : від 23.04.2011 р. № 499/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011 р. – № 13. – Ст. 661.
14. Про заходи щодо реформування державної служби в Україні та забезпечення захисту конституційних прав